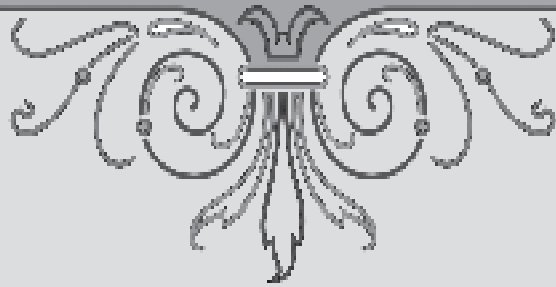

معرفی کتاب
نگاهی به تاریخچه
جغرافیای طبیعی گرگان و دشت

یکی از شاخص‌ترین ویژگی‌های سرزمین استرآباد و گرگان که امروزه با نام استان گلستان شناخته می‌شود، تنوع اقلیمی و طبیعی آن است که منجر به پیدایش تنوع قومی و فرهنگی و در نهایت غنای فرهنگی این سرزمین شده است. با وجود پیشینه‌ی شکل‌گیری کانون شکار، پارک ملی گلستان، آموزشگاه جنگل و مرتع (دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی)، سازمان حفاظت محیط‌زیست، اداره کل منابع طبیعی گرگان و دشت و شهرت تالاب‌های بین‌المللی، ذخیره‌گاه زیست‌کره، آثار طبیعی ثبت ملی و جهانی استان گلستان و هم‌چنین دیرینگی و تعدد انجمن‌های مردم‌نهاد حامی محیط‌زیست و منابع طبیعی در این استان و از سوی دیگر بروز مداوم حوادث طبیعی و انسانی و بحران‌های موجود در حوزه محیط‌زیست و منابع طبیعی؛ هم‌چون انقراض برخی گونه‌های جانوری مانند ببر هیرکانی، سیل‌های گلستان، آتش‌سوزی جنگل‌ها، پس‌روی آب دریاچه کاسپین، قرار گرفتن منطقه بر روی گسل، بهره‌برداری بی‌رویه از جنگل‌ها و سایر منابع طبیعی، شکار غیرمجاز، آلودگی منابع آب، تجاوز به حریم جنگل‌ها و رودخانه‌ها و... تاکنون هیچ‌گونه بانک اطلاعاتی جامع، مدون و قابل‌استفاده از منابع مطالعاتی و اسناد مرتبط با حوزه محیط‌زیست و منابع طبیعی این سرزمین تهیه و گردآوری نشده است. بنا به ضرورت و اهمیت موضوع، از حدود سال ۱۳۹۰ گروهی به سرپرستی دکتر مزدک دربیکی و مهندس رمضانعلی قائمی، با همکاری عده‌ای از پژوهشگران حوزه‌های محیط‌زیست، منابع طبیعی و تاریخ، درصدد تهیه بانک اطلاعاتی مذکور برآمده و نخستین خروجی این اقدام، انتشار جلد نخست کتابی با عنوان «منبع‌شناسی محیط‌زیست سرزمین گرگان» بود. این کتاب که در سال ۱۳۹۳ توسط نشر پیکر ریحان، در ۱۹۲ صفحه، به قطع وزیری چاپ و منتشر شد، شامل معرفی چهار نوع منبع اطلاعاتی، اعم از کتاب (۱۴ عنوان)، پایان‌نامه (۱۷۴ عنوان)، مقاله (۲۱۱ عنوان) و طرح پژوهشی (۸۹ عنوان) است، که در مجموع به معرفی ۴۸۸ عنوان منبع پرداخته است.

گروه پژوهشی مذکور، در ادامه‌ی فعالیت‌های خود، ضمن تولید محتوای پژوهشی در موضوع مورد بحث، شناسایی و گردآوری اسناد و مدارک مرتبط با این حوزه را آغاز نموده، که تاکنون نیز ادامه دارد. از دیگر اقدامات این گروه، گردآوری متون مرتبط با تاریخ طبیعی سرزمین استرآباد و گرگان می‌باشد، که غالباً شامل منابعی به زبان‌های فارسی، انگلیسی، فرانسوی، روسی و آلمانی است. از بین منابع گردآوری شده، مجموعه‌ای از متون جغرافیای نوسان، سفرنامه‌نویسان و گزارش‌های دیپلمات‌های خارجی، که حاوی مطالبی در حوزه تاریخ طبیعی منطقه بوده و همگی آن‌ها از دوره‌ی قاجار تاکنون به زبان فارسی برگردانده و منتشر شده‌اند، از سایر متون تفکیک و در کتابی با عنوان «نگاهی به تاریخچه جغرافیای طبیعی گرگان و دشت» گردآوری و منتشر شد. کتاب «نگاهی به تاریخچه جغرافیای طبیعی گرگان و دشت» با گردآوری، ویرایش، ترجمه و توضیح دکتر مزدک دربیکی، مهندس رضانعلی قائمی و محمود اخوان مهدوی، در ۴۸۴ صفحه وزیری و در ۵۰۰ نسخه، توسط نشر بنام وابسته به مؤسسه فرهنگی میرداماد، در زمستان ۱۴۰۰ به چاپ رسید. این کتاب، شامل دیباچه‌ی دکتر بهرام کیایی، عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی (صص ۵-۶)، پیش‌گفتار گردآوردندگان (صص ۷-۸)، راهنمای کتاب (صص ۹-۱۰)، متون تاریخی (صص ۳۹۹-۴۱۱)، فهرست‌ها، واژه‌نامه‌ها، پیوست‌ها، نمایه‌ها و چکیده انگلیسی (صص ۴۸۴-۴۰۲) می‌باشد. از ویژگی‌های کتاب مذکور، این است که ۳۱ اثر ترجمه شده از ۲۹ نویسنده‌ی غیرایرانی، در ارتباط با تاریخ طبیعی سرزمین استرآباد و گرگان، در آن شناسایی و جمع‌آوری شده است. با توجه به این‌که غالباً در متن ترجمه‌شده‌ی این آثار، اشکالات و اشتباهاتی وجود داشت، نسخه‌هایی از این متون به زبان اصلی یا ترجمه‌هایی به زبان‌های دیگر (غیر از فارسی) و چاپ‌های متعدّد هر متن، تهیه شده، متن ترجمه‌ی فارسی با متن اصلی تطبیق داده شد. پس از تطبیق، مشخص شد بخش عمده‌ای از اشکالات و اشتباهات در زمان برگردان یا ترجمه‌ی متن، رخ داده و برخی اشتباهات نیز به دلیل عدم آشنایی و دانش کافی نویسنده، به متن راه یافته است. یکی دیگر از مشکلات موجود در متون مذکور، وجود برخی اسامی جغرافیایی، اسامی جانوران، نام گیاهان و عوارض طبیعی است، که امروزه ناشناخته هستند و همین امر، استفاده از متن را برای مخاطب دشوار می‌سازد. به هر روی، تا حدّ امکان تلاش شد اشکالات و اشتباهات برطرف شده و اعلام ناشناخته و مجهول شناسایی و معرفی شوند. از دیگر ویژگی‌های این کتاب، ارائه‌ی بیوگرافی نویسندگان است، که تا حدودی رویکرد و سطح دانش نویسنده را برای مخاطب روشن کرده و بسیاری از بیوگرافی‌های ارائه شده، برای نخستین بار است که به زبان فارسی منتشر می‌شوند. علاوه بر موارد مذکور، این کتاب دارای پیوست‌هاییست که به منظور سهولت بهره‌برداری از کتاب، در پایان اضافه شده است. این پیوست‌ها عبارتند از: فهرست منابع (صص ۴۰۳-۴۰۲)، فهرست شماری از نوشتارهای نویسندگانی که آثارشان در این کتاب بررسی شده (صص ۴۰۶-۴۰۴)، واژه‌نامه جای‌های جغرافیایی (صص ۴۱۲-۴۰۷)، واژه‌نامه افراد و اقوام (صص ۴۱۵-۴۱۳)، واژه‌نامه یکاهای سنجش (صص ۴۱۶)، واژه‌نامه گیاهان، جانوران، پدیده‌های طبیعی و جغرافیایی،

مواد و کالاهای طبیعی و انسان‌ساخت (صص ۴۲۰-۴۱۷)، معرفی یک سند تاریخی (صص ۴۲۵-۴۲۱)، نمایه جاها (صص ۴۵۴-۴۲۶)، نمایه افراد و اقوام (صص ۴۵۹-۴۵۵)، نمایه جانداران، کانی‌ها، خوراکی‌ها، پدیده‌های طبیعی، بیماری‌ها، ابزار و مواد انسان‌ساخت (صص ۴۶۹-۴۶۰)، نمایه کتاب‌ها، نمادها و نام‌های ویژه (صص ۴۷۰)، عکس‌ها و نقشه‌های پیوست (صص ۴۸۲-۴۷۱) و چکیده انگلیسی (صص ۴۸۴-۴۸۳). در این کتاب یک سند تاریخی، دو طرح (نقاشی)، سیزده قطعه عکس و چهار نقشه‌ی قاجاری به صورت سیاه‌وسفید و یک نقشه گلاسه رنگی ضمیمه شده است. هم‌زمان با انجام پروسه چاپ کتاب، آثار برخی

نویسندگان دیگر، ترجمه و منتشر شد، که از آن جمله می‌توان به «سفرنامه ادوارد بکهاوس ایستویک: سه سال در ایران» اشاره کرد. متن اصلی این سفرنامه در اختیار گروه بوده و جزو آثار ترجمه‌نشده، در دست ترجمه و پژوهش قرار داشت. لذا اگر متنی در سال ۱۴۰۰ ترجمه و منتشر شده باشد، در این کتاب نیامده و در آثار بعدی گروه پژوهشی مذکور خواهد آمد. در پایان، لازم به یادآوری است که گروه پژوهشی تاریخ طبیعی گرگان‌دشت، در ادامه‌ی فعالیت‌های خود، به انتشار متون تاریخی نویسندگان ایرانی، ترجمه و انتشار متون ترجمه‌نشده، انتشار اسناد و عکس‌های تاریخی و انتشار مطبوعات تاریخی در حوزه تاریخ طبیعی این سرزمین، اقدام خواهند نمود.

نگاهی به تاریخچه

جغرافیای طبیعی گرگان و دشت

دیناچه:

دکتر بهرام کبابی

گردآوری، ویرایش، ترجمه و توضیح:

دکتر مراد درینکی، مهندس رضامنلی قاضی، محمودخوان‌مهدوی

